

به نام خدا

مختصر منصف علی

اظهار نظر کارشناسی درباره:

**«لایحه موافقتنامه همکاری قضائی بین جمهوری اسلامی ایران و
جمهوری اسلامی افغانستان»**

مقدمه

اجرای قوانین و مقررات حقوقی برای هر کشوری به لحاظ ارتباط آن با نظم عمومی از اهمیتی اساسی برخوردار است. کشورها تلاش دارند تا با اجرای دقیق این مقررات، به حاکمیت قانون جلوه‌ای بیرونی ببخشند. اهمیت اجرای قوانینی از این دست تا بدان حد است که در راستای آن از سایر کشورها نیز استمداد نموده و آنها نیز (در صورتی که موضوع صرفاً اجرای قوانین باشد) با رعایت ملاحظاتی به یاری کشور درخواست‌کننده می‌شتابند.

جمهوری اسلامی ایران نیز در این راستا معاهدات همکاری قضایی متعددی با کشورها در سطح کلان و البته معاهداتی نظیر انتقال محکومان را در سطح پایین‌تر منعقد کرده است. موافقتنامه حاضر یکی از این موافقتنامه‌هاست که به طور کلی مورد تأیید و حمایت می‌باشد و در عین حال انتقاداتی نیز به آن وارد است. از آنجا که این موافقتنامه، دوجانبه بوده و تغییر در آن مستلزم مذاکره مجدد است پیشنهاد می‌گردد که موافقتنامه حاضر به همین شکل تصویب گردد، اما لازم است این ایرادات در موافقتنامه‌های بعدی مورد توجه قرار گیرد.

تأثیرات لایحه

لایحه فوق‌الذکر می‌تواند به گسترش همکاری‌های قضایی بین دولت ایران و افغانستان کمک نماید. این لایحه از نظر دولت جمهوری اسلامی ایران از آن جهت مؤثر و مفید است که می‌تواند باب همکاری به‌ویژه در زمینه جمع‌آوری ادله، اطلاعات و مدارک و شناسایی و اجرای احکام صادره از دادگاه‌ها و ابلاغ اوراق قضایی را باز نماید. از این جهت که بسیاری از جرائم مربوط به مواد مخدر از خارج از مرزها نشئت می‌گیرد که نقش اتباع افغانستان را نمی‌توان نادیده گرفت، این لایحه می‌تواند زمینه مناسبی برای کشف باندهای مجرمانه را فراهم نماید.

ارزیابی مواد لایحه

۱. ماده (۱) موافقتنامه حدود همکاری قضایی را تعیین می‌نماید. بند «۲» این ماده به بیان تمثیلی این موارد پرداخته و ۱۲ مورد از انواع همکاری‌ها را برمی‌شمارد. قسمت (ط) بند «۲» ماده (۱)، یکی از موارد همکاری را «تعقیب جزایی» قرار داده است. مسئله‌ای که امری حاکمیتی تلقی می‌گردد و به همین دلیل دادگاه‌های هر کشور تنها مجری قوانین کیفری کشور خود می‌باشند. بنابراین به نظر می‌رسد که گنجاندن آن مغایر با اصل احترام به حاکمیت ملی باشد که در مقدمه موافقتنامه مورد اشاره قرار گرفته است. بنابر این پیشنهاد می‌گردد که این بند حذف گردد.

۲. مرجع همکاری در ماده (۲) مراجع قضایی در نظر گرفته شده است و این ماده این ابهام را ایجاد می‌نماید که همکاری‌ها در نهایت باید از طریق چه مرجعی انجام شود. البته ماده بعدی دو مرجع مرکزی برای همکاری تعیین نموده است که قوه قضاییه جمهوری اسلامی ایران و ستاره محکمه جمهوری اسلامی افغانستان می‌باشند. اما در ماده سخنی از استفاده از مراجع دیپلماتیک برای برقراری ارتباط مشابه ماده (۱۷)^۱ موافقتنامه استرداد مجرمین بین ایران و افغانستان که همزمان امضا گردیده، به میان نیامده است.

۳. موضوع ماده (۱۴) معافیت از هزینه دادرسی است. اما ماده با این ایراد مواجه است که در آن دقیقاً مشخص نشده است که اتباع از چه نوع معافیت‌هایی برخوردار می‌باشند. بند «۱» در بیانی ابهام‌آمیز مقرر می‌دارد: «اتباع هر یک از طرفین متعاهدین در قلمرو طرف متعاهد دیگر از مزایای ارفاق قضایی و معافیت‌ها در مورد هزینه محاکمه که تحت شرایط یکسان برای اتباع طرف متعاهد دیگر به‌لحاظ توانایی و وضعیت مالی آنان مقرر گردیده، برخوردار خواهند بود».

۴. ماده (۱۸) در بیان قیومت و سرپرستی در بند «۳» مقرره‌ای را پیشنهاد می‌نماید که با چارچوب نظام حقوقی ایران و اصول کلی آن تعارض دارد. براساس نظام حقوقی ایران به‌ویژه مواد (۶) و (۷) قانون مدنی احوال شخصیه تابع قانون متبوع شخص می‌باشند. اعمال قانون بر شخص رابطه‌ای دوجانبه است که هم از حقوق مردم و هم از حقوق دولت محسوب می‌گردد. بند «۳» این موافقتنامه پیش‌بینی نموده است که در صورت توافق دو دولت قانون حاکم بر امور قیومت و سرپرستی محجور تغییر یابد. امری که مغایر اصول کلی نظام حقوقی ایران است. لذا پیشنهاد می‌گردد که این بند حذف گردد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

موافقتنامه مورد بحث به‌طور کلی موافقتنامه مطلوبی ارزیابی می‌گردد که می‌تواند به گسترش روابط دوستانه بین دو دولت ایران و افغانستان کمک نماید. لذا پیشنهاد می‌گردد که با حذف موارد فوق‌الاشاره مورد تصویب قرار گیرد. البته این به‌معنای آن نیست که لایحه خالی از ایراد باشد. ایرادات و انتقاداتی به لایحه وارد است که پیشنهاد می‌گردد در موافقتنامه‌های تنظیمی بعدی مرتفع گردد.

۱. ارتباط بین طرفین متعاهد در موارد استرداد توسط قوه قضائیه جمهوری اسلامی ایران از یک طرف و ستاره محکمه جمهوری اسلامی افغانستان از سوی دیگر از طریق مجاری دیپلماتیک صورت خواهد گرفت.